

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДДІЛ ОСВІТИ МИРГОРОДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ЦЕНТР ЕКОЛОГО - НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Педагогічною радою ЦЕНТУМу
Протокол № 3 від 03.09.2021 р.
Голова ради Н.І. Ночна

ЗАТВЕРДЖЕНО

Методичною радою кабінету забезпечення
діяльності закладів освіти відділу освіти
Миргородської міської ради
Протокол № від
Головний інспектор Ю.В.Неверова

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
«Юні друзі природи»

Початковий рівень
1 рік навчання

Керівник гуртка:
Лисенко Світлана
Михайлівна

м. Миргород 2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Однією із концепцій навчання у закладах позашкільної освіти є систематизація і поглиблення знань про природу рідного краю, засвоєння основ екологічних знань, розвиток екологічно свідомої особистості. Тому створення освітньої програми початкового рівня є досить актуальним.

Навчальна програма «Юні друзі природи» початкового рівня реалізується у гуртках еколого-натуралістичного напрямку та спрямована на вихованців початкових класів. Розроблена на основі типової навчальної програми гуртка юних друзів природи молодшого шкільного віку (2001 рік). Автор: Грищенко Наталія Юріївна, завідувач лабораторії квітництва та овочівництва, керівник гуртка Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Рецензенти: Смоляр Наталія Олексіївна, кандидат біологічних наук, доцент Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка, Степаненко Марина Миколаївна, заступник директора з виховної роботи, педагог-організатор-методист, керівник гуртка Сагайдацького навчально-виховного комплексу «Загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів – дошкільний навчальний заклад» Шишацької селищної ради.

Зміст навчального матеріалу програми «Юні друзі природи» знайомить вихованців із представникам флори і фауни рідного краю, умовами існування, які необхідні для живих істот, елементарними відомостями про взаємодію живої та неживої природи, значенням природи в житті людини, вчить учнів орієнтуватися у природному середовищі.

Метою програми є:

- формування у вихованців розуміння взаємозв'язку природних явищ;
- виховання екологічно грамотної поведінки в природі.

Основні завдання програми:

- засвоєння учнями знань про типових представників рослинного і тваринного світу рідного краю;
- забезпечення екологічного виховання і навчання,
- формування відповідального ставлення до природи і готовності до активних дій щодо її охорони;
- формування вміння догляду за об'єктами живої природи;
- досягнення розуміння учнями практичного значення природоохоронних знань.

Програмою передбачається один рік навчання 72 години на рік, 2 години на тиждень.

Програма побудована на основі загальнодидактичних принципів (науковості, систематичності, доступності, послідовності, зв'язку навчання з життям). Це дає змогу вихованцям орієнтуватися в природному середовищі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та формувати екологічно доцільну поведінку в природі.

Практичні роботи проводять як у приміщенні (кабінеті), так і в лабораторіях квітництва та овочівництва, зоології та безпосередньо у природі. У кабінеті передбачається робота з розвитку вмінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки в природі, проведення елементарних дослідів у лабораторіях квітництва та овочівництва, зоології – розвиток умінь і навичок догляду за рослинами та тваринами.

Виготовляючи гербарії, колекції, діти вчаться працювати з природним матеріалом, що, в свою чергу, допомагає формувати естетичні поняття, бережливе ставлення до природи.

Враховуючи вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, програмою заплановано використання різноманітних форм і методів подачі матеріалу. Пропонується використовувати загадки, вікторини, кросворди, різноманітні ігрові форми та різні технічні засоби навчання.

Рекомендується проведення виставок малюнків, виробів з природного матеріалу, тематичних вечорів, бесід, участь у масових природоохоронних конкурсах та акціях: «Птах року», «Годівничка», «Великий зимовий облік птахів», «Юний дослідник».

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу	2 год			
		Те ор ет ич ні	Пр ак ти чн і	Ра зо м	
1	Вступ	4	2	6	
2	Сезонні зміни в природі	6	2	8	
3	Різноманітність рослинного світу	10	2	12	
4	Різноманітність тваринного світу	6	2	8	
5	Вода-джерело життя	4	2	6	
6	Поняття про ґрунт	6	2	8	
7	Ліс-зелене багатство країни	4	2	6	
8	Охорона природи	6	4	10	
9	Наш рідний край. Полтавщина	4	2	6	

10	Підсумок	2	-	2	
	Разом	52	20	72	

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (6 год.)

Теоретична частина. Ознайомлення вихованців із планом роботи гуртка і масовими заходами. Ознайомлення з правилами безпеки життєдіяльності на гурткових заняттях.

Екскурсія по території навчального закладу, відвідування лабораторії зоології, квітництва та овочівництва, зоолого-тваринницької бази. Правила поведінки під час екскурсії.

Людини – частина природи. Значення природи в житті людини.

Вплив людини на природу. Використання людиною природних ресурсів.

Екскурсії. Екскурсія до міського парку. Знайомство з природою.

2. Сезонні зміни в природі (8 год.)

Теоретична частина. Значення сезонних явищ для господарської діяльності людини.

Дарунок осені – гриби. Різноманітність грибів. Правила збирання грибів. Перша допомога при отруєнні грибами.

Осінь у лісі. Поняття про листопад.

Осінні зміни в житті водойм. Життя під водою.

Відліт птахів. Підготовка тварин до зими.

Екскурсія. Екскурсія в природу з метою спостереження.

Практична робота. Виготовлення виробів з природного матеріалу.

3. Різноманітність рослинного світу (12 год.)

Теоретична частина. Значення і роль рослин у природі та житті людини.

Різноманітність рослинного світу. Рослини – карлики, рослини – гіганти.

Рослини лук, степів, гір.

Рослини водойм: річок, озер, ставків, боліт.

Ознайомлення з культурними та дикорослими рослинами.

Ознайомлення з лікарськими рослинами. Заготівля лікарської сировини.

Рослини радіопротектори та імуностимулятори.

Ознайомлення з екзотичними рослинами.

Ознайомлення з кімнатними рослинами. Правила догляду за ними.

Рослини – символи України.

Практичні роботи. Перегляд відеофільмів. Проведення брей-рингу «Цікавий світ рослин». Проведення бесід «Зелена аптека», «Рослинний світ рідного краю».

4. Різноманітність тваринного світу (8 год.)

Теоретична частина. Різноманітність тварин. Пристосування тварин до навколишнього середовища.

Значення тварин у природі та житті людини.

Ланцюг живлення. Причини, які порушують ланцюг живлення: вплив неживої та живої природи, дії людини.

Свійські та дикі тварини.

Тварини у творчості українського народу.

Тварини – символи. Пам'ятники тваринам.

Практичні роботи. Перегляд відеофільмів. Проведення конкурсу малюнків про тварин. Проведення бесід «Тварини навколо нас», «Цікаві факти про тварин», «Тварини Червоної книги».

5. Вода – джерело життя (6 год.)

Вода – основа життя.

Стихійні лиха: повені, паводки, селі.

Забруднення водного басейну. Наслідки забруднення: нестача прісної води, загибель водних і наземних тварин.

Шляхи запобігання забруднення водоймищ.

Річки, озера, болота їх особливості і охорона.

Водойми рідного краю.

Практична робота: перегляд навчальних відеофільмів.

6. Ґрунт (8 год.)

Теоретична частина. Типи і види ґрунтів. Їх склад і властивості.

Родючість ґрунту. Українські чорноземи.

Ерозія ґрунту та заходи боротьби з нею.

Тварини - ґрунтоутворювачі. Пристосування цих тварин до життя в ґрунті.

Основні джерела забруднення ґрунту.

Проблеми сміттєзвалищ та їх вплив на ґрунт.

Рациональне використання ґрунтів та їх охорона.

Практичні роботи. Ознайомлення з різними типам ґрунтів. Виготовлення поробок «Друге життя побутового сміття».

7. Ліс — зелене багатство країни (6 год.)

Ліс і його значення в природі та житті людини.

Типи лісів. Охорона лісів.

Ліси рідного краю.

Практичні роботи: Проведення екологічних ігор «Загадковий ліс», «Звуки лісу».

Екскурсія в парк для ознайомлення з основними породами дерев і кущів своєї місцевості, їх характеристикою, біологічними особливостями та господарським значенням.

8. Охорона природи (10 год.)

Теоретична частина. Охорона природи в Україні.

Пам'ятні природні місця України.

Причини скорочення чисельності тварин та рослин на землі.

Червона книга – сигнал тривоги.

Роль заповідників у збереженні та відновленні рідкісних і зникаючих видів рослинного і тваринного світу.

Правила поведінки в природі.

Ранньооквітучі рослини та їх охорона.

Практична робота: виготовлення листівок на захист першоцвітів.
Перегляд навчальних відеофільмів.

Екскурсія з метою виявлення і визначення пам'яток природи.

9. Наш рідний край. Полтавщина (6 год.)

Теоретична частина. Територія, географічне положення, історія Полтави.

Природні ресурси та природні умови рідного краю.

Пам'ятки історії та культури Полтавщини.

Водойми рідного краю.

Ознайомлення з тваринним і рослинним світом рідного краю (типові представники, їх характеристика).

Заповідні території та об'єкти зі збереження рослинного і тваринного світу.

Практична робота: ознайомлення з видами рослин і тварин, занесених до Червоної книги та тих, які підлягають особливій охороні на території Полтавщини.

10. Підсумкове заняття за рік (2 год.)

Чому ми навчились за рік.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЗНАНЬ І ВМІНЬ ВИХОВАНЦІВ

Учні повинні мати уявлення про:

типи взаємозв'язків, які існують у природі: нежива природа – жива природа; рослини – тварини; жива природа – людина;

єдність людини і навколишнього середовища;

вплив сезонних погодних процесів на життєдіяльність рослин і тварин;

фактори середовища та їх роль у житті живих істот;

кругообіг речовин у природі;

основні шляхи охорони природи;

стан довкілля на Полтавщині.

Учні повинні знати:

особливості природних екосистем краю;
регіональні особливості флори і фауни;
роль рослин та тварин у природі;
отруйні гриби і рослини Полтавщини та запобіжні заходи проти отруєння;
природно-заповідний фонд Полтавщини;
види рослин і тварин Полтавщини, занесені до Червоної книги України;
правила поведінки в природі;
народні традиції, обряди і свята календарного циклу.

Учні повинні вміти:

виявляти взаємозв'язки у прояві сезонної ритміки в живій і неживій природі;
розпізнавати рослини і тварин Полтавщини, які вивчалися у природі, колекціях тощо;
визначити риси пристосованості живих організмів залежно від середовища існування;
доглядати за рослинами в лабораторії квітництва та овочівництва, тваринами в лабораторії зоології, на навчально-дослідній земельній ділянці;
збирати природний матеріал та формувати колекції, гербарії;
брати посильну участь у природоохоронних заходах.

Учні повинні засвоїти такі терміни (поняття):

Біорізноманіття
Екологічні групи тварин: за способом живлення, за середовищем існування
Заказник
Заповідник
Ланцюг живлення
Природа
Природно-заповідний фонд
Пристосування живих організмів до змін пір року, середовища існування
Пристосування тварин до здобування корму
Розвиток: повний, неповний
Рослинність
Середовище існування
Умови життя
Фактори середовища
Фауна
Флора
Червона книга України

ЛІТЕРАТУРА

1. Байбара Т.М. Природознавство: Проб, підручн. для 2 кл. триріч, і 3 кл. чотириріч, початк. шк. / Т.М. Байбара, Н.С. Коваль – К.: Веселка, 1996. – 159 с.
2. В гармонії з природою: Збірник еколого-натуралістичних заходів, свят / за ред. Климчука В. В. – 1999 – 160 с.
3. Волошин О.М. Скарбничка цікавинок з природознавства / О.М. Волошин – Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. – 231 с.
4. Волошин О.М. Цікаві завдання з природознавства 3(2) кл./О.М. Волошин – Тернопіль: Підручники і посібники, 1997. – 48 с.
5. Лисенко П.В. Екологічне виховання дошкільників / П.В. Лисенко. – К.: Освіта 1993. – 160 с.
6. Открытие леса / [Сост. Милада Покорна Отто Макиш]. – К. : Нац. экоцентр Украины, 1997. – 90 с.
7. Похила Л. С. Використання скарбниці народних знань у процесі вивчення біології. Царство Рослини / Л.С. Похила, Г.Ф. Яцук, Б.Б. Гдаль. – Тернопіль: Мандрівець, 1998. – 72 с.
8. Похила Л. С. Використання скарбниці народних знань у процесі вивчення біології. Царство Тварини / Л.С. Похила, Г. Ф. Яцук, Б.Б. Гдаль. – Тернопіль: Мандрівець, 1998. – 80 с.
9. Червона книга України. Рослинний світ / Редкол. Ю.Р. Шеляг-Сосонко (відп. ред.) та ін. – К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана 1996. – 608 с.
10. Червона книга України. Тваринний світ / Редкол. М.М. Щербак (відп. ред.) та ін. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана 1994. – 464 с.
11. Яришева П. Ф. Основи природознавства. Природа України /П.Ф. Яришева.— К.: Вища школа 1995. – 335 с.
12. Анашкина Е.И. 300 вопросов и ответов о домашних животных – Ярославль: Академия развития, 1997. – 208 с.
13. Листопад О.Г. Нетрадиционные методы в экологическом воспитании и образовании / О.Г. Листопад, В. Е. Борейко // Серия «Природоохранная пропаганда». – 1996. Вып. 4. – 65 с.
14. Тарабарина Т.И. И учеба и игра. Природоведение : Популярное пособие для родителей и педагогов / Т. И. Тарабарина, Е. И. Соколова. – Ярославль: Академия развития, 1998. – 240 с.

